

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya

maharṣi vēdavyāsapraṇītaṃ śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam
॥ *prathamaskandhē trayōdaśō'dhyāyaḥ* ॥

This document has been prepared by
Sunder Kidāmbi
with the blessings of
śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan
His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ

śrīmatē rāmānujāya namaḥ

śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ

ōṃ namō bhagavatē vāsudēvāya

śrīmadbhāgavatamahāpurāṇam

॥ prathamaskandhē trayōdaśō'dhyāyaḥ ॥

sūta uvāca

vidurastīrthayātrāyāṃ maitrēyādātmanō gatim |

jñātvāgāddhāstinapuram tayāvāptavivitsitaḥ || 1 ||

yāvataḥ kṛtavān praśnān kṣattā kauṣāravāgrataḥ |

jātaikabhaktirgōvindē tēbhyaścōpararāma ha || 2 ||

taṃ bandhumāgataṃ dr̥ṣṭvā dharmaputraḥ sahānujaḥ |

dhṛtarāṣṭrō yuyutsuśca sūtaḥ śāradvataḥ pṛthā || 3 ||

gāndhārī draupadī brahman subhadrā cōttarā kṛpī |

anyāśca jāmayaḥ pāṇḍōrjñātayaḥ sasutāḥ striyaḥ || 4 ||

pratyujjagmuḥ praharṣēṇa prāṇam tanva ivāgatam |

abhisaṅgamyā vidhivat pariṣvaṅgābhivādanaiḥ || 5 ||

mumucuḥ prēmabāṣpaughaṃ virahautkaṅṭhyakātarāḥ |

rājā tamarhayāñcakrē kṛtāsanaparigraham || 6 ||

taṃ bhuktavantam viśrāntamāsīnam sukhamāsanē |

praśrayāvanatō rājā prāha tēṣāṃ ca śṛṇvatām || 7 ||

yudhiṣṭhira uvāca

api smaratha nō yuṣmatpakṣacchāyāsamēdhitān |
vipadgaṇādviṣāgnyādērmōcitā yatsamātrkāḥ || 8 ||

kayā vṛtṭyā vartitaṃ vaścaradbhiḥ kṣitimaṇḍalam |
tīrthāni kṣētramukhyāni sēvitānīha bhūtalē || 9 ||

bhavadvidhā bhāgavatāstīrthabhūtāḥ svayaṃ vibhō |
tīrthīkurvanti tīrthāni svāntaḥsthēna gadābhṛtā || 10 ||

api naḥ suhr̥dastāta bāndhavāḥ kṛṣṇadēvatāḥ |
dr̥ṣṭāḥ śrutā vā yadavaḥ svapuryāṃ sukhamāsatē || 11 ||

ityuktō dharmarājēna sarvaṃ tat samavarṇayat |
yathānubhūtaṃ kramaśō vinā yadukulakṣayam || 12 ||

nanvapriyaṃ durviśahaṃ nṛṇāṃ svayamupasthitam |
nāvēdayat sakaruṇō duḥkhitān draṣṭumakṣamaḥ || 13 ||

kañcitkālamathāvātsītsatkṛtō dēvavatsukham |
bhrāturjyēṣṭhasya śrēyaskṛtsarvēṣāṃ prītimāvahan || 14 ||

abibhradaryamā daṇḍaṃ yathāvadaghakāriṣu |
yāvaddadhāra sūdratvaṃ śāpādvarṣaśataṃ yamaḥ || 15 ||

yudhiṣṭhirō labdharājyō dr̥ṣṭvā pautraṃ kulandharam |
bhrātr̥bhirlōkapālābhairmumudē parayā śriyā || 16 ||

ēvaṃ grhēṣu saktānāṃ pramattānāṃ tadīhayā |
atyakrāmadavijñātaḥ kālaḥ paramadustaraḥ || 17 ||

vidurastadabhiprētya dhṛtarāṣṭramabhāṣata |
rājan nirgamyatāṃ śīghraṃ paśyēdaṃ bhayamāgatam || 18 ||

pratikriyā na yasyēha kutaścitarhicitprabhō |
sa ēva bhagavān kālah sarvēśāṃ naḥ samāgataḥ || 19 ||

yēna caivābhipannō'yaṃ prāṇaiḥ priyatamairapi |
janaḥ sadyō viyujyēta kimutānyairdhanādibhiḥ || 20 ||

pitṛbhrāṭṛsuhṛtputrā hatāstē vigataṃ vayaḥ |
ātmā ca jarayā grastaḥ paragēhamupāsasē || 21 ||

ahō mahīyasī jantōrjīvitāsā yathā bhavān |
bhīmāpavarjitaṃ piṇḍamādattē grhapālavat || 22 ||

agnirnisṛṣṭō dattaśca garō dārāśca dūṣitāḥ |
hṛtaṃ kṣētraṃ dhanam yēśāṃ taddattairasubhiḥ kiyat || 23 ||

tasyāpi tava dēhō'yaṃ kṛpaṇasya jijīviṣōḥ |
paraityanicchatō jīrṇō jarayā vāsasī iva || 24 ||

gatasvārthamimaṃ dēham viraktō muktabandhanaḥ |
avijñātagatirjahyāt sa vai dhīra udāhṛtaḥ || 25 ||

yaḥ svakātparatō vēha jātanirvēda ātmavān |
hṛdi kṛtvā hariṃ gēhātpravrajētsa narōttamaḥ || 26 ||

athōdīcīm diśam yātu svairajñātagatirbhavān |
itō'rvākprāyaśaḥ kālah puṃsāṃ guṇavikarṣaṇaḥ || 27 ||

ēvaṃ rājā vidurēṇānujēna
prajñācakṣurbōdhita ājamīḍhaḥ |

chittvā svēṣu snēhapāśān draḍhimnō
niścakrāma bhrāṭṛsandarśitādhvā || 28 ||

patiṃ prayāntaṃ subalasya putrī
pativratā cānujagāma sādhvī |
himālayaṃ nyastadaṇḍapraharṣaṃ
manasvināmiva satsamprahāraḥ || 29 ||

ajātaśatruḥ kṛtamaitrō hutāgni -
rviprānnatvā tilagōbhūmirukmaiḥ |
gṛhaṃ praviṣṭō guruvandanāya
na cāpaśyatpitarau saubalīṃ ca || 30 ||

tatra sañjayamāsīnaṃ papracchōdvignamānasaḥ |
gāvalgaṇē kva nastātō vṛddhō hīnaśca nētrayōḥ || 31 ||

ambā ca hataputrā”rtā pitṛvyaḥ kva gataḥ suhṛt |
apī mayyakṛtaprajñē hatabandhuḥ sa bhāryayā |
āśaṃsamānaḥ śamalaṃ gaṅgāyāṃ duḥkhitō’patat || 32 ||

pitaryuparatē pāṇḍau sarvānnaḥ suhṛdaḥ śīsūn |
arakṣatāṃ vyasanataḥ pitṛvyau kva gatāvitaḥ || 33 ||

sūta uvāca
kṛpayā snēhavaiklavyaṭsūtō virahakarśitaḥ |
ātmēśvaramacakṣāṇō na pratyāhātipīḍitaḥ || 34 ||

vimṛjyāśrūṇi pāṇibhyāṃ viṣṭabhyātmānamātmanā |
ajātaśatruṃ pratyūcē prabhōḥ pādāvanusmaran || 35 ||

sañjaya uvāca

nāhaṃ vēda vyavasitaṃ pitrōrvaḥ kulanandana |
gāndhāryā vā mahābāhō muṣitō'smi mahātmabhiḥ || 36 ||

athājagāma bhagavān nāradaḥ saha tumburuḥ |
pratyutthāyābhivādyāha sānujō'bhyarcayanniva || 37 ||

yudhiṣṭhira uvāca

nāhaṃ vēda gatiṃ pitrōrbhagavan kva gatāvitaḥ |
ambā vā hataputrā'rtā kva gatā ca tapasvinī || 38 ||

karṇadhāra ivāpārē bhagavān pāradarsākaḥ |
athābabhāṣē bhagavānnārado munisattamaḥ || 39 ||

mā kañcana śucō rājan yadīśvaravaśaṃ jagat |
lōkāḥ sapālā yasyēmē vahanti balimīśituḥ |
sa saṃyunakti bhūtāni sa ēva viyunakti ca || 40 ||

yathā gāvō nasi prōtāstantyāṃ baddhāḥ svadāmabhiḥ |
vāktantyāṃ nāmabhirbaddhā vahanti balimīśituḥ || 41 ||

yathā krīḍōpaskarāṇāṃ saṃyōgavigamāviha |
icchayā krīḍituḥ syātāṃ tathaivēśēcchayā nṛṇām || 42 ||

yanmanyasē dhruvaṃ lōkamadhruvaṃ vā na cōbhayam |
sarvathā na hi śōcyāstē snēhādanyatra mōhajāt || 43 ||

tasmājjahyaṅga vaiklavyamajñānakṛtamātmanaḥ |
kathaṃ tvanāthāḥ kṛpaṇā vartēraṃstē ca mām vinā || 44 ||

kālakarmaguṇādhiṇō dēhō'yaṃ pāñcabhautikaḥ |
kathamanyāṃstu gōpāyētsarpagrastō yathā param || 45 ||

ahastāni sahistānāmapadāni catuṣpadām |
phalgūni tatra mahatāṃ jīvō jīvasya jīvanam || 46 ||

tadidaṃ bhagavān rājannēka ātmā'tmanāṃ svadrk |
antarō'nantarō bhāti paśya taṃ māyayōrudhā || 47 ||

sō'yamadya mahārāja bhagavān bhūtabhāvanaḥ |
kālarūpō'vatīrṇō'syāmahāvāya suradviṣām || 48 ||

niṣpāditaṃ dēvakṛtyamavaśēṣaṃ pratīkṣatē |
tāvadyūyamavēkṣadhvaṃ bhavēdyāvadihēśvaraḥ || 49 ||

dhṛtarāṣṭraḥ saha bhrātrā gāndhāryā ca svabhāryayā |
dakṣiṇēna himavata ṛṣiṇāmāśramaṃ gataḥ || 50 ||

srōtōbhiḥ saptabhiryā vai svardhunī saptadhā vyadhāt |
saptānāṃ prītayē nānā saptasrōtaḥ pracakṣatē || 51 ||

snātvānusavanaṃ tasmin hutvā cāgnīn yathāvidhi |
abbhakṣa upasāntātmā sa āstē vigataiṣaṇaḥ || 52 ||

jitāsanō jitaśvāsaḥ pratyāhṛtaṣaḍindriyaḥ |
haribhāvanayā dhvastarajaḥsattvatamōmalaḥ || 53 ||

vijñānātmani saṃyōjya kṣētrajñē pravilāpya tam |
brahmaṇyātmānamādhārē ghaṭāmbaramivāmbare || 54 ||

*dhvastamāyāguṇōdarkō niruddhakaraṇāśayaḥ |
nivartitākhilāhāra āstē sthāṇurivācalaḥ |
tasyāntarāyō maivābhūḥ saṁnyastākhilakarmaṇaḥ || 55 ||*

*sa vā adyatanādrājan parataḥ pañcamē'hani |
kalēvaramḥ hāsyati svaṁ tacca bhasmībhaviṣyati || 56 ||*

*dahyamānē'gnibhirdēhē patyuhḥ patnī sahōṭajē |
bahihḥ sthitā patiṁ sādhvī tamagnimanu vēkṣyati || 57 ||*

*vidurastu tadāścaryaṁ niśāmya kurunandana |
harṣaśōkayutastasmād gantā tīrthaniṣēvakaḥ || 58 ||*

*ityuktvāthāruhat svargaṁ nāradaḥ sahatumburuḥ |
yudhiṣṭhirō vacastasya hr̥di kṛtvājahācchucaḥ || 59 ||*

*|| iti śrīmadbhāgavatē mahāpurāṇē pāramahaṁsyāṁ saṁhitāyāṁ
prathamaskandhē naimiṣṭyōpākhyānē trayōdaśō'dhyāyaḥ ||*